

BUITEN

25^E JAARGANG N^O. 3

ZATERDAG 17 JANUARI 1931

Foto Landesbaurat Wildemann

OBERWESEL. DE „OCHSENTURM“ MET FRAGMENT VAN DE STADSMUUR

Redactrice: RO VAN OVEN

INHOUD:

DE APPELBOOM, DOOR JOHN GALSWORTHY (2)	BLZ. 26
OBERWESEL (GEÏLL.), DOOR LAURENS VAN DER WAALS	BLZ. 25, 28—31
HOE DE WILDE EEND LEEFT EN STERFT (GEÏLL.), DOOR H. E. KUYLMAN	BLZ. 30—33
BLOEMEN IN HUIS (GEÏLL.), DOOR MIEN RUYS	BLZ. 32—34
KOUDEKERK AAN DEN OUDEN RIJN (GEÏLL.), DOOR A. W. FRANCKEN	BLZ. 34—35
HET MANNEKE VAN KWART NA NEGEN, DOOR MATTY VIGELINS	BLZ. 35
AAN DE KUST VAN DE BERINGZEE, UIT HET DEENSCH VAN EJNAR MIKKELSEN (3)	BLZ. 36
WILDE OLIFANTEN (ILL.)	BLZ. 36

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS

Men gelieve alles wat de Redactie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Redactrice Mw. Ro van Oven, Emmastr. 15, Amsterdam, stukken voor de Administratie aan de Uitgevers N.V. Scheltema & Holkema's Boekhandel en Uitgevers-Mij., Rokin 74—76, Amsterdam, Met de toevoeging: „Voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht, ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Nieuw verschenen nummers 25 cts., oudere 50 cts.

DE APPELBOOM

2) DOOR JOHN GALSWORTHY

MRS. Narracombe, mijn tante" had vlugge, donkere oogen als een wilde-eenden-moeder en iets even slangachtigs in haar nek.

"Wij hebben uw nicht onderweg ontmoet" zei Ashurst; „zij dacht, dat u ons misschien voor een nacht logies kon verschaffen".

Na ze van het hoofd tot de voeten te hebben opgenomen, zei Mrs. Narracombe:

„Dat zal wel gaan, als u genoeg neemt met één kamer voor u beiden. Megan, maak de logeerkamer in orde en zet een schaal room klaar. U zult zeker wel thee willen drinken".

Onder een soort van poort doorlopend, gevormd door twee iepenboomen en eenige bloeiende bessenstruiken verdween het meisje in het huis, waarbij haar kleurige hoed mooi afstak tegen het lichte rose en het donkere groen der iepen.

„Wilt u in de huiskamer komen en uw been laten rusten? U bent zeker op de universiteit?"

„Wij waren er, maar wij zijn nu uitgestudeerd".

Mrs. Narracombe knikte begrijpend.

De huiskamer had een steenen vloer, een tafel zonder kleed, glimmende stoelen en een canapé met paardenhaar gevuld; en alles zag er uit alsof het nooit gebruikt werd, zoo akelig helder was het. Ashurst ging dadelijk op de canapé zitten, zijn slappe knie met beide handen steunend en Mrs. Narracombe keek naar hem. Hij was de eenige zoon van een vroegeren professor in de scheikunde, maar de menschen dachten wel eens dat iemand die soms zoo verheven onbewust kon zijn van hun tegenwoordigheid, zeker van hooge afkomst moest zijn.

„Is er een riviertje hier in de buurt waarin wij kunnen baden?"

„Er is een stroompje aan het eind van den boomgaard,

maar als ge er in gaat zitten, bedekt het u nog niet eens!"

„Hoe diep?"

„Zoowat anderhalve voet misschien".

„O! Dan gaat 't best. Welken weg?"

„De laan door, door het tweede hek rechts en u komt aan de plas bij den grooten appelboom die alleen staat. Er zijn forellen in, als u ze kunt te pakken krijgen".

„Zij zullen ons eerder te pakken krijgen!"

Mrs. Narracombe glimlachte. „Als u terug komt, zal de thee klaar staan".

De plas, gevormd door de afsluiting door een rots, had een zandigen bodem; en de groote appelboom, de laatste in den boomgaard, stond er zoo dicht bij, dat zijn takken bijna over het water hingen; hij zat vol in 't blad en kreeg bijna al bloesem — zijn roode knoppen stonden op 't punt van openbarsten. Er was slechts plaats voor één tegelijk in het nauwe bad en Ashurst wachtte zijn beurt af, zijn knie wrijvend en rondkijkend naar de open vlakke; allemaal rotsen en doornstruiken; een bloemenveld met daarachter een beukenboschje op een heuvelvlakte. Iedere tak wiegelde in den wind, iedere lentevogel liet zijn roep hooren en schuine zonnestralen wierpen lichtvlekken op het gras. Hij dacht aan Theocritus en de rivier Cherwell, aan de maan en aan het meisje met de glanzende oogen; aan zooveel dat hij aan niets scheen te denken; en hij voelde zich vreemd gelukkig.

TWEEDE HOOFDSTUK

Bij een laat en rijk voorzien thee-uurtje met eieren erbij, room en jam en dunne, versche koekjes met een weinig saffraan erin, wijdde Garton uit over de Kelten. Het was juist in den tijd van de Keltische herleving en de ontdekking, dat er Keltisch bloed in deze familie stroomde, sprak luide tot den jongeling, die dacht dat hijzelf een Kelt was. Hangend in een paardenharen stoel, met een sigaret neerbengelend uit zijn omgekrulde lippen had hij Ashurst doordringend aangekeken met zijn koude speldepunten van oogen en de verfijning der bewoners van Wales geprezen. Om uit Wales in Engeland te komen, was als een verandering van porselein in aardewerk! Frank, zoo'n miserabele Engelschman, had natuurlijk niets gemerkt van de teedere fijnheid en de gevoelsmogelijkheden van dat meisje uit Wales! En zachtjes wroetend in zijn weelderig zwart, nu nog vochtig haar, legde hij hem uit hoe zij een juist beeld was van de beschrijving van den Welsh zanger Morgan-ap-en-nog-iets uit de twaalfde eeuw.

Ashurst, lang uitgestrekt op de paardenharen canapé waar zijn beenen een heel eind overheen staken, rookte uit een bruingebrande pijp en luisterde niet, denkend aan het gezicht van het meisje toen zij nieuwe koekjes binnenbracht. Het was juist geweest alsof hij naar een bloem had gekeken of naar een ander mooi natuurfreel — tot zij met een eigenaardige rilling haar oogen had neergeslagen en zoo stil als een muisje was weggegaan.

„Laten we naar de keuken gaan" zei Garton „en nog een beetje naar haar kijken".

De keuken was een wit-gekalkt vertrek met balken, waaraan gerookte hammen hingen; er stonden bloempotten op de kozijnen en geweren hingen aan spijkers; ook zonderlinge bekers, porselein en aardewerk en portretten van Koningin Victoria. Op een lange, smalle withouten tafel stonden schotels en lepels onder een rij hoog-opgehangen uien; twee herdershonden en drie katten lagen hier en daar. Aan een kant van de diepe schoorsteen-nis zaten twee jongetjes die niets uitvoerden en heel zoet waren; aan den anderen kant zat een dikke jongeman met lichte oogen en een rood gezicht en met haar en wenkbrauwen van de kleur van het pluksel, dat hij door den loop van een geweer trok; tusschen deze in stond Mrs. Narracombe droomerig in een grooten pan een geurige stampot te roeren. Nog twee jongens met schuinstaande oogen, donker haar en nogal sluwe gezichten, evenals de twee andere jongetjes, praatten samen leunend tegen den muur; en een kleine, bejaarde man met een gladgeschoren gezicht en een velvet pak aan zat voor een raam de krant te spellen. Het meisje Megan scheen de eenige te zijn, die actief was: ze tapte cider en liep met de bekers heen en weer tusschen het vat en de tafel. Toen hij zag dat ze op het punt stonden te gaan eten, zei Garton:

„O! Als u 't goed vindt komen wij terug na het avondeten" en zonder een antwoord af te wachten, ging hij terug naar de mooie kamer. Doch de kleurigheid in de keuken, de warmte, de geuren en al die gezichten, deden ze des te dieper

de leegte in hun glimmende kamer voelen en zij gingen, heelemaal uit hun humeur, weer zitten.

„Echte Zigeunertypen, die jongens. Er was maar één Angelsaks bij — die knaap, die een geweer schoonmaakte. Dat meisje is een interessante psychologische studie”.

Ashurst's lippen trilden. Hij vond Garton op dat oogenblik een ezel. Interessante studie! Zij was een in 't wild groeiende bloem. Een schepsel bij wie het je al goed deed als je naar haar keek. Een studie!

Garton vervolgde:

„Emotioneel moet ze geweldig zijn. Zij behoeft slechts gewekt te worden”.

„Ben jij van plan haar te wekken?”

Garton keek hem aan en glimlachte. „Wat ben je toch grof en Engelsch!” scheen die minachtende glimlach te zeggen.

En Ashurst rookte zijn pijp. Haar wekken! Die gek had wel een hoogen dunk van zichzelf! Hij schoof het raam open en stak zijn hoofd er buiten. De duisternis was snel gedaald. De schuren en de kap van het molenrad waren vaag en schimmig, de appelboomen leken een verwarde wildernis; de lucht riekte naar houtrook uit den keukenschoorsteen. Een vogel, die later naar bed ging dan de andere, floot een paar mismooide tonen, alsof hij verrast was door de duisternis. Uit de stal klonk het gesnuif en gestamp van een etend paard. En daarachter doemden de donkere veengronden op en ver, ver daarachter de schuwe sterren, die nog geen licht genoeg gaven en die witte gaatjes prikten in het donkere blauw van den hemel. Een rondzwevende uil kraste. Ashurst haalde diep adem. Wat een nacht om in rond te dolen! Hij hoorde onbeslagen hoeven de laan in stappen en drie vage, donkere gestalten gingen langs hem heen — ponies die een avondwandeling maakten. Hun koppen, zwart en ruig, keken over het hek heen. Toen hij zijn pijp uitklopte, waardoor tal van vonkjes in het rond spatten, maakten zij verschrikt rechtsomkeert en draafden weg. Een vleermuis fladderde langs en piepte bijna onhoorbaar „tsjip, tsjip”. Ashurst stak zijn hand uit; hij kon de dauw op den opgeheven handpalm voelen. Plotseling hoorde hij van boven stemmen van kleine jongens en nog een stem, helder en zacht — ongetwijfeld die van het meisje, dat ze naar bed bracht en elf duidelijk verstaanbare woorden: „Nee, Rick, je mag de kat niet mee in bed nemen”; toen een lachend en giechelend gevecht, een zachte klap, een lach zoo melodieus en mooi dat het hem lichtelijk deed huiveren. Hij hoorde blazen en het licht van een kaars, die een dunne streep in de duisternis had getrokken, ging uit; stilte heerschte alom. Ashurst trok zijn hoofd weer naar binnen en ging zitten; zijn knie deed hem pijn, zijn ziel was versomberd.

„Ga jij maar naar de keuken” zei hij; „ik ga naar bed”.

DERDE HOOFDSTUK

In den regel draaide het rad van den slaap voor Ashurst geruischloos en glad en snel, doch, ofschoon hij schijnbaar in slaap was toen zijn kameraad boven kwam, lag hij in werkelijkheid klaar wakker; en lang nadat Garton, half gesmoord in het andere bed in die lage kamer, de duisternis door zijn opgeheven neus lag te aanbidden, hoorde hij de uilen. Behalve de pijn in zijn knie, was het niet onaangenaam — de levenszorgen drukten dezen jongen man niet zwaar in de stille nachtelijke uren. Goed beschouwd, had hij heelemaal geen zorgen; juist toegelaten tot de balie, met litterairen aanleg, de wereld voor hem openliggend, geen vader of moeder en vier honderd pond rente per jaar. Wat kwam het er dan op aan waarheen hij ging, wat hij deed of wanneer hij het deed? Ook was zijn bed hard en dat voorkwam dat hij koorts kreeg. Hij lag stil, de geuren opsnuivend van den nacht die de lage kamer binnendrongen door het opgeschoven raam vlak bij zijn hoofd.

Behalve een zekere geprikkeldheid jegens zijn vriend, een gewoon iets als men drie dagen een voetreis met iemand heeft gemaakt, waren Ashurst's herinneringen en visioenen gedurende dien slapeloozen nacht van goedigen, peinzenden en opwekkenden aard. Een beeld, bijzonder duidelijk en onverklaarbaar — want hij was er zich niet van bewust geweest, dat hij het in zich had opgenomen — was het gezicht van den jonkman, die een geweer had schoongemaakt; zijn gespannen, strak en toch verschrikt opkijken naar de keukendeur en daarna de vlugge blik dien hij op het meisje wierp, dat den cider rondbracht. Dat roode, blauwoogige gezicht met de

lichte wimpers en het touw-kleurige haar was even vast in zijn geheugen gegrift als het gelaat van het meisje zelf, zoo frisch en eenvoudig. Maar tenslotte zag hij door het vierkante duistere gat van het gordijnlooze venster den dag aanbreken en hoorde hij een slaperige kraai éénmaal krassen. Daarop volgde een stilte, zoo volkomen als maar denkbaar is, tot de zang van een lijster, die nog niet heelemaal wakker was, het waagde de stilte te verbreken. En door te staren naar het stukje licht dat door het raamkozijn werd omlijst, viel Ashurst in slaap.

Den volgenden dag was zijn knie leelijk gezwollen; er moest dus vanzelf een einde komen aan de voetreis. Garton die den daarop volgenden dag weer in Londen moest zijn, ging 's middags weg met een ironischen glimlach, die een litteken van geprikkeldheid achterliet — weer geheeld toen zijn deinende gestalte om den hoek van de steile laan verdween. Den heelen dag liet Ashurst zijn knie rusten in een groen-geschilderden houten stoel op het grasveldje bij de door de iepen gevormde poort waar het zonlicht de geuren van nagelbloemen opwekte met een flauwen geur van de bloeiende bessenstruiken. In zalige rust rookte en droomde hij en nam de omgeving in zich op.

Op een boerderij in de lente wordt alles nieuw geboren — jonge levens komen uit knop en omhulsel, terwijl de menschen over dit proces met belangstelling waken en wat geboren is voeden en verzorgen. Zoo stil zat de jonge man, dat een ganzenmoeder met statig kruispootig gewaggel haar zes geelhalzige, grijs-gerugde jongen vlak bij hem bracht om hun bekjes te scherpen aan de grassprietjes aan zijn voeten. Van tijd tot tijd kwam Mrs. Narracombe, of het meisje Megan om te vragen of hij iets noodig had en dan antwoordde hij met een glimlach en zei:

„Niets, dank u. Het is heerlijk hier”. Tegen thee-tijd kwamen ze samen naar buiten met een langen doek met pap van een donkere kleur in een kom en na een lang en ernstig onderzoek van zijn gezwollen knie, bonden zij die er om. Toen ze weg waren, dacht hij aan het zachte „O!” van het meisje, aan het medelijden, dat uit haar oogen sprak en aan het kleine rimpeltje tusschen haar oogen. En weer voelde hij die onberedeneerde geprikkeldheid tegen zijn vriend, die zoo dwaas over haar had gesproken. Toen ze hem zijn thee bracht, zei hij:

„Hoe vond je mijn vriend, Megan?”

Zij trok haar bovenlip omlaag, alsof ze dacht, dat het onbeleefd zou zijn om te glimlachen. „Hij is een heel aardige mijnheer; hij heeft ons laten lachen. Ik geloof, dat hij heel knap is”.

„Wat heeft hij gezegd, dat je deed lachen”.

„Hij zei, dat ik een dochter der barden was. Wat zijn dat voor menschen?”

„Dichters van Wales, die honderden jaren geleden geleefd hebben”.

„Waarom ben ik dan hun dochter?”

„Hij bedoelt, dat gij een van die meisjes zijt zooals zij ze bezongen hebben”.

Zij fronste het voorhoofd. „Ik denk, dat hij een pretmaker is. Ben ik zoo?”

„Zou je mij gelooven als ik het je zei?”

„O ja!”

„Welnu, ik geloof, dat hij gelijk had”.

Zij glimlachte.

En Ashurst dacht: „Je bent werkelijk een lief kind”.

„Hij zei ook, dat Joe een Saksisch type was. Wat heeft hij daarmee bedoeld?”

„Wie is Joe? Die jongen met blauwe oogen en een rood gezicht?”

„Ja. Een neef van mijn oom”.

„Dus niet een neef van jou?”

„Neen”.

„Welnu, hij bedoelde dat Joe lijkt op de mannen, die ruim veertien honderd jaar geleden naar Engeland zijn gekomen en het land veroverd hebben”.

„O! daar heb ik van gehoord; maar is dat waar?”

„Garton is altijd aan den gang met dat soort dingen; maar ik moet toegeven, dat Joe wel een oud-Saksisch type is”.

„Ja”.

Dat „ja” amuseerde Ashurst. Het was zoo kort en leuk, zoo afdoend en beleefd instemmend met wat blijkbaar Grieksch voor haar was.

(Wordt vervolgd)

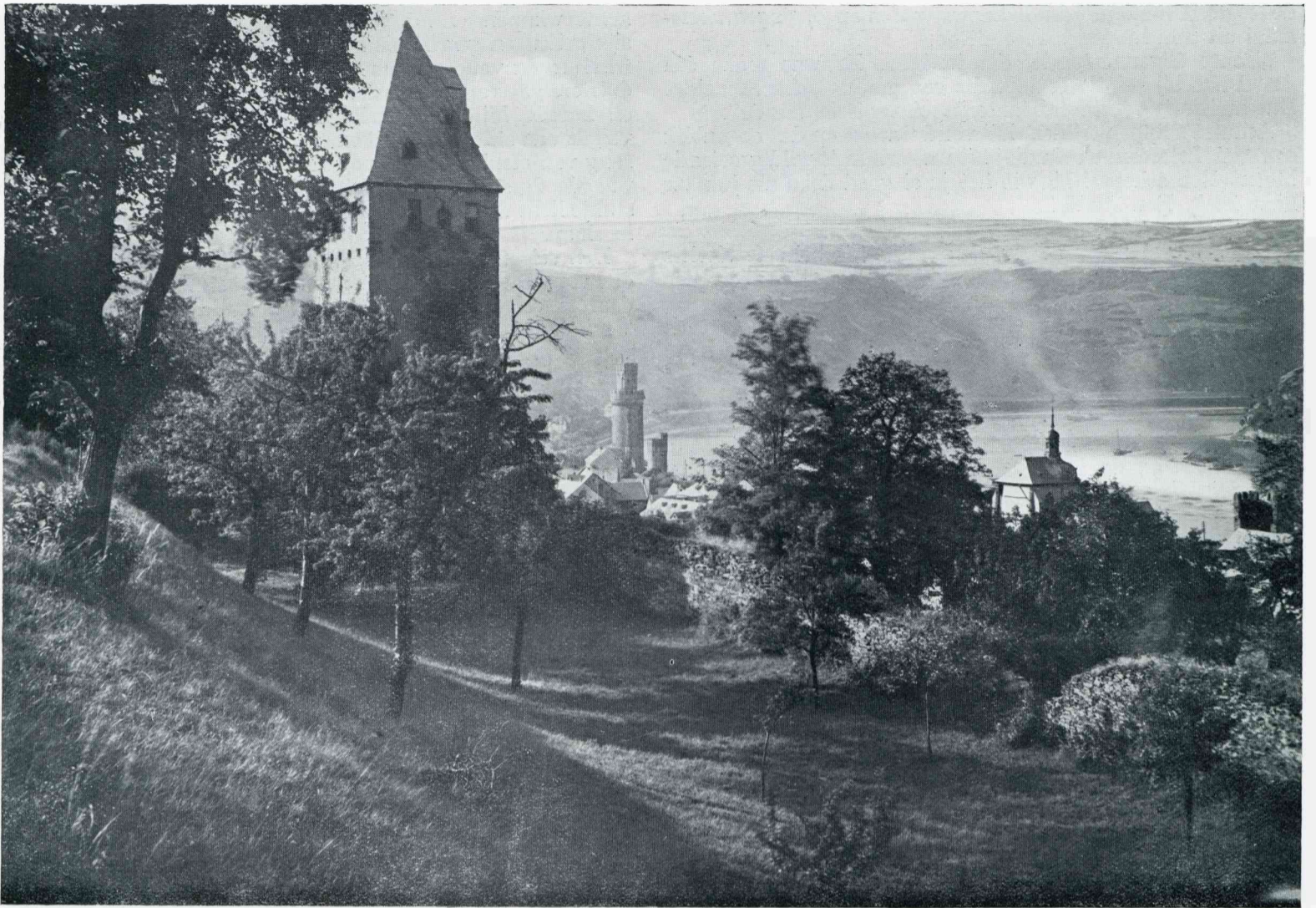

Foto Landesbaurat Wildemann

OBERWESEL. GEZICHT OP STAD EN RIJN

OBERWESEL

EEN rugzak, een stevige stok, bespijkerde laarzen, romantiek en de Rijn. Honger en vermoeidheid, een vriendelijke herberg en een oudmodisch bed. Een rest wijn in een karaf, een stukgelezen boek van Heine en een gulle waardin. Dit alles zijn kleine fragmenten van een visioen die door den nevel van een neerslachtigen geest kleuren gelijk rijpe lijsterbessen en rozenbottels door de vochtigheid van den herfst. Plotseling breekt de zon door de neerslachtigheid heen, men ontwaart een veld van eenzaamheid en stilte, paden geurend naar bloemen en rijp gras voeren er doorheen. Bergen wier voet door levend water wordt bespoeld teekenen zich tegen de herinnering af, zij zijn begroeid met wijngaarden, met loof- en naaldhout en enkele hunner toppen dragen als bekroning de ruïne van een slot. Verderop slingert zich langs het zilveren water een smalle groene oever. Koeien, paarden, schapen en pluimvee breken, als bont speelgoed op een groen tafellaken, de grazige effenheid. In boomgaarden koestert zich de bontheid van rijpend fruit en tusschen de berken en beuken verschuilen zich boerderijen en de kleine huizen der omwonenden. Wegen leiden langs de rivier, wijken door het groen der weiden, verliezen zich achter gaarden en hagen en voeren dan door lichte en door donkere dorpen. Op hun smalle, grijze, gestrektheid dragen zij de beweeglijkheid der kleine menschen, van wagens met speelsche paarden, van snelle fietsers, van ranke ridders en als bonte vlekjes verschieft over hen de haastigheid der auto's. Voor zich, in de verte, ziet men op de smalte van den oever de steden liggen, geprangd in het keurs harer middeleeuwsche wallen, waarboven zich de hevige torens verheffen. Het gezang van kerkklokken dringt tot ons door. Later zien wij hoe de wegen zich voor de bolwerken versmallen, hoe zij door donkere poorten de steden binnen kruipen en daar eensklaps „straat" worden, hoe zij bochtige stegen en stijgende sloppen uitzendende naar groepen samengehurkte huizen, van de stad bezit nemen. Binnen de steden schijnt bijna alles ons levend geworden te zijn uit een boek vol gemoedelijke prenten. Een beek die uit de bergen komt

wringt zich door de stad heen, door de menschen gevangen brengt zij een watermolen in beweging, losgelaten ijlt zij beledigd Rijnwaarts. Op een plein in de schaduw van oude linden bij een langzaam wellende bron staan vrouwen te praten, een kind dat zich verwaarloosd voelt heft een klaaglied aan. In een nauw en kronkelend straatje, waar het spaarzame licht grillige schaduwen toovert op plaveisel en gevels van spitse huizen, kijven voor de duisternis van een geopend venster een paar vrouwen, terwijl een schamel gekleede jongen met open mond luistert. Vier stoere paarden trekken over de hobbelige keien van een der bredere straten gevelde boomstammen voort, de voerman vuurt met stem en zweepgeklap de beesten aan, stoeiende kinderen loopen mede. Een meisje dat achter een zonbeschenen venster te naaien zit kijkt op en wuift, even later verschijnt zij in de deur om haar zusje terug te roepen. Men beseft even dat ook hier leed heerscht achter deuren en de beslotenheid van gelaten, dat achter een van de doorzichtige gordijnen een moeder haar zwaar ziek kind verzorgt terwijl de vader op zijn werk hulpeloos het onheil naderen voelt. Ook dat in een stille te ruim geworden werkplaats een oud man gebogen zit over arbeid die voor zijn bevende handen en stekende oogen te inspannend is geworden. Gelukkig! verderop in een hof zingt een jonge vrouw haar levenslust uit. Op de breede leuning van een korte brug, niet ver van de wallen, zit een jonge man in een boek te lezen, een glimlach plooit om zijn mondhoeken en hij bemerkt niet hoe wij langzamer gaan om hem te bespieden. Is het verwonderlijk dat onder de groene schemering van een boom dichtbij het barsche bolwerk een minnaar zijn meisje kust? Daar, nabij de wallen, is het al vruchtbaarheid en weelde wat men ziet. De knoestige boomen koesteren zich in de zon die op de roodgele en blauwpaarse vruchten schijnt en ze langzaam rijp stooft. Vogels kwetteren, ravotten en rooven, in de dichtgegroeide vlierbessen en vogelkersen. Als men in de handen klapt stuiven zij als een zwarte wolk ijlings omhoog, doch spoedig zijn zij weer terug. Een bezorgde hom-

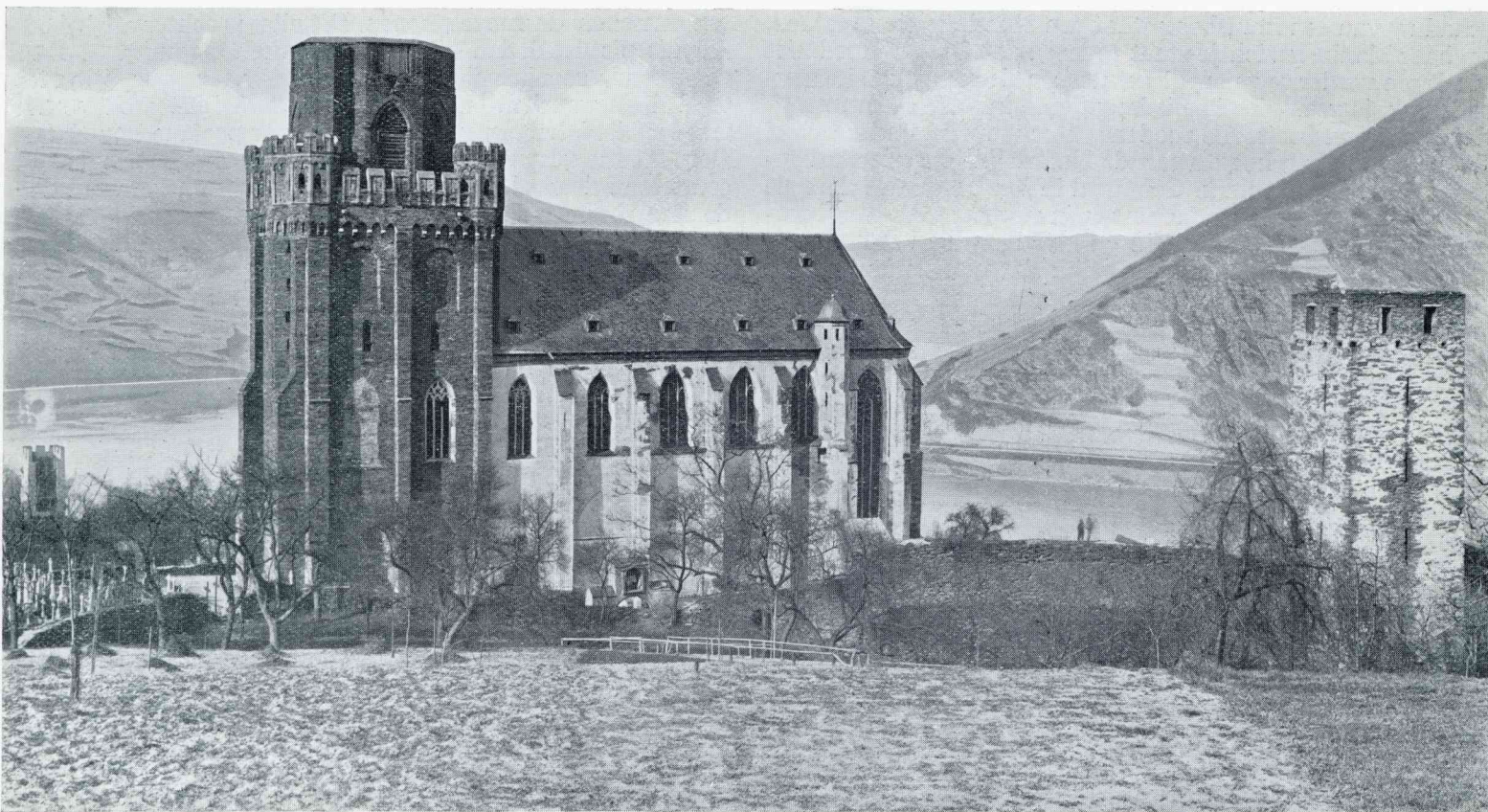

Foto Landesbaurat Wildemann

OBERWESEL. DE ST. MAARTENSKERK EN FRAGMENTEN VAN DE VERDEDIGINGSWERKEN

mel bromt voorbij, muggen dansen hun cirkels door de blauwte van de lucht, doch stil, heel stil, wacht de spin die haar net voor een schietgat spon. Dreigend vallen de slagschaduw van torens en muren op gras en bloemen en heesters. Laterozen pronken in verlaten tuintjes, heleniums en herfstasters draaien hun gekroonde hoofdjes naar de zon en rood is de wilde wingerd die de brokkelige vlakke van den ouden muur beklimt. Uit de stad dringen de geluiden van smidse en kuiperij tot ons door. Ook de roep van een moeder bereikt ons, tweemaal, driemaal, tot eindelijk heldere kinderstemmen antwoorden. Dan blijft het stil . . . even maar. Klokken luiden, zwak ronkt een vliegtuig dat heel hoog als een zilveren vogel vaart. Kraaien krassen en een zwaluw scheert voorbij. ☼ Een klein figuurtje op den weg, een vermoeide voetganger met een rugzak beladen, door een stok gesteund. Een teug uit een veldflesch verkwikt hem. Een antwoord op een vraag aan een voorbijganger bemoedigt hem. Langzaam gaat hij verder, dan haalt een boerenwagen met twee zwarte paardjes bespannen hem in, hij roept den voerman iets toe. Een rem knarst, de paardjes, de wagen, staan stil, het mannetje wordt op den bok geheschen. Het is een zwerver op weg naar de oude stad Oberwesel. ☼ Tot zoover het visioen, dan wat dichter naar de werkelijkheid. ☼ Oberwesel, gelegen op den linkeroever van den Rijn tusschen Bingen en Coblenz, is onder de historische stadjes in het Rijnland zeker, bijzonderlijk uit architectonisch oogpunt, een van de belangrijkste, ofschoon nauwelijks 3000 menschen er achter de beslotenheid der middeleeuwsche muren leven en werken. Opmerkelijk is reeds de plattegrond van de stad: voor den stadsbouw was slechts een zeer smal oevergedeelte beschikbaar, waarin twee enge dalen uitmondten, nl. aan het zuideinde het „Enghöller Tal”, aan de Noordzijde (nabij de Sint Maartenskerk) het dal van de Niederbach. Zoo heeft het stadje een lengte van ruim 1200 Meter tegenover een breedte die op de ruimste plaats nog geen 250 Meter bedraagt en op de smalste de 150 Meter nadert. In een lichte bocht ligt de stad gebouwd langs de rivier, terwijl aan de Westzijde zich de bergen verheffen. Zoo is het stadje als het ware gekneld tusschen water en bergen. De oude ommuring aan de Rijnzijde, eenigszins geschonden door den dam van den spoorweg, dateert gedeeltelijk reeds uit de 13de eeuw; door den groei van de stad kwamen later in het Noorden zoowel als in het Zuiden nieuwe stadswijken binnen de ommuring, zoodat toen in de 15de eeuw de omwalling geheel gereed was, een hooge stevige muur met 21 poorten en torens de langgestrekte stad omsloot. Van die 21 torens en poorten zijn er thans nog 16 geheel behouden, drie zijn nog als ruïnes aanwezig. Het best bewaard bleef wel de „Kuhhirtenturm”, in tegenstel-

ling met de andere nog afgedekt door een spits dak van lei. Het oudste gedeelte van de verdedigingswerken ligt zooals gezegd aan de rivierzijde, belangrijker is het slechts weinig jongere gedeelte om het oudste deel van de stad: daar dalen veelvuldig afgebrokkelde trappen naar bochtige en donkere stegen, hier dragen tevens de bogen de weergang! ☼ Volgt men aan de Rijnzijde van het stadje het grof geplaveide straatje dat leidt tusschen den begroeienden stadsmuur en de schuttingen der tuinen, waarover heesters en boomen hun geelwordend loover heffen en waar de stilte regeert, dan bereikt men al spoedig de St. Wernerkapel, na de verdedigingswerken het oudste bouwwerk (gotisch) dat Oberwesel bezit. De kapel zoo hoog boven den Rijn gelegen rust met het koor op den krachtigen stadsmuur. Stevig en gedrongen van bouw schijnt zij deel uit te maken van het bolwerk. Het romantische straatje leidt door de schemering van een poort onder de kapel door; als wij het volle licht weer bereiken, zien wij hoe een groote kastanjeboom zijn ombolsterde vruchten op de harde keien laat vallen. Daar springen zij open. Juichende jongens jagen op de roodbruine vruchten en trachten ze elkander afhandig te maken, een jonge hond speelt mee. Half verborgen in de slag-

Foto Landesbaurat Wildemann

OBERWESEL. HET STADHUIS

schaduw van een muurboog staat een blond meisje te kijken, op haar blanke gezichtje staat te lezen dat zij den moed niet vindt om verder te gaan. Intusschen de kapel, hoe interessant ook, is geenszins het belangrijkste kerkelijke bouwwerk dat Oberwesel bezit. Als zoodanig beschouw ik zonder twijfel de groote, op een hoogte aan de Noordzijde van de stad gelegen St. Maartenskerk. Gebouwd in het begin van de 14de eeuw lijkt deze kerk een factor te zijn geweest in de weerbaarheid van de stad. Vroomheid en strijdbaarheid dat zijn de kenmerken harer architectuur gelijk dat ook de kenmerken waren van haar schutsheligen, die immers niet alleen als machtig bisschop doch ook als krijgsman wordt vereerd. Zij ligt als een bolwerk juist daar waar de stadsmuur steunend tegen de berghelling zijn grootste hoogte bereikt. De toren, een groote, vierkante en hooge klomp steen, is alleen aan de Westzijde doorbroken, op de vlakke wanden leeft slechts spaarzaam de lichte lijn van een versiering. Opgetrokken uit zwartgrijzen steen schijnt hij geduchter nog dan de poort- en muurtorens en zijn ommeegang wordt als een weergang beschermd door hoektorens en kantige kanteelen. Het is niet moeilijk zich voor te stellen hoe in dagen van strijd zich daar de boogschutters als kleine bonte figuurtjes bewogen, het zonlicht spiegelend in hun maliënkolders, noch hoe zij gehurkt achter de kanteelen kordaat hun pijlen schoten naar den nog aarzelenden vijand. Thans leeft slechts de schaduw van duiven en roeken op het zonbeschenen grijs der steenen. Van de weergang leidt een wenteltrap naar een achtkantige kamer waarin de klokken hangen, de hoeders van den tijd, die niet alleen de kleine mensches de kerk binnenriepen doch ook bij nood en gevaar, bij watersnood en brand en krijgsgevaar, donkere klanken over de donkere stad uitzonden. Schip en koor dragen ook iets mede van het wereldlijk kenmerk dat de toren bezit, men bemerkt dat niet zoo zeer aan het exterieur als aan het interieur, dat haast al te stevig schijnt en in zijn verhoudingen, eer iets donker aardsch dan iets licht hemelsch bezit. Geheel anders is de door velen zoo

zeer bewonderde Onze Lieve Vrouwekerk die, iets ouder dan de Sint Maarten, de hoofdkerk van Oberwesel is. Ook zij is gebouwd in den vrij eenvoudigen laat-gothischen stijl. Zij ligt in het Zuiden van de stad onder de bescherming van het oude slot, de „Schönburg”, op den lagen oever van den Rijn. Sierlijkheid is aan toren, schepen en koor zeker niet te ontzeggen. Licht en lichtheid van lijn heerschen in schepen en koor, slank rijzen haar pilaren tot een hoogte die van hen die er binnentreden een last schijnt af te nemen. Indien ooit, dan zal hier de geloovige wel het gevoel hebben nader te komen tot zijn God . . . en toch heeft deze kerk voor mijn gevoel iets koels, alsof alle warme aardschheid wegdeef en alleen ijl, gezeefd licht overbleef. Dat de Onze-Lieve-Vrouwekerk de meest geliefde kerk van de Oberweselaren was en is, blijkt uit de groote hoeveelheid kunstwerken welke zij in haar ruimte omsluit, schilderwerk en beeldhouwwerk, dit laatste vooral. Terecht beroemd is o.a. het Hoogaltaar. Behalve een paar kleinere kapellen uit jonger tijd vindt men midden in de stad de koornruïne van de kerk van het vroegere Minoritenklooster. De hooge wanden, waarin de ledige spitsbogen der ramen besloten zijn, staan nog overeind te midden van bloemrijke, geurige tuintjes. Vogels nestelen in de donkere ga-

ten tusschen de zware steenen. Dit alles is echter eer bekoorlijk uit picturaal dan uit architectonisch oogpunt. Bezit Oberwesel, zooals wij zagen, behalve haar zeer bijzondere verdedigingswerken een belangrijke kerkelijke architectuur, minder bleef, helaas, gespaard van haar profane bouwkunst. Deze laatste ging voor een groot gedeelte verloren in de 17de eeuw toen de stad, geteisterd door de pest en verarmd door de bezetting van de Franschen onder Turenne, moeilijke tijden doormaakte. Branden waren er aan de orde van den dag en vele voorname gebouwen vielen als offer van de algemeene verwaarloozing. Toen in 1688 de Franschen eindelijk aftrokken, werden niet minder dan 80 huizen in asch gelegd, werd de „St. Wernerkerk” bijna geheel vernield en de „Schönburg”, de groote, vrij goed bewaarde ruïne troont nog nabij de stad op den top van een kleinen berg. Doch ook later, toen ten behoeve van het verkeer een rechte weg door de lengte van de stad werd aangelegd tastte men het stadsbeeld aan

en vele oude woningen werden gesloopt. Desondanks vindt men op de markt nog enkele goede renaissance-huizen, het mooiste daarvan het „Haus von Wilhelm Weiler” is een zeer geslaagd exemplaar van „Fachwerkbau”, een van de andere bezit, voor de benedenvensters, lenig en edel ijzeren smeedwerk. Gelukkig bleef in zijstraatjes en stegen de karakteristiek van de romantische Rijnlandsche bouwwijze beter bewaard. Kleinere en grootere huizen, veelvuldig van leem en hout opgetrokken en mees-tentijds wit of lichtgeel gekalkt, staan er onordelijk dooreen. Daar verrassen ons in- en uitkijkjes en de speelsche en fantastische val van licht en schaduw. Een bont tuintje, een vruchtdragende heester breekt soms beslotenheid of duisternis en bijna altijd vindt de blik aan het einde der schemerige stegen het zonlicht terug, schijnend op den ruigen walmuur of de somberheid der dreigende muurtorens. Als dan de wallen aan de Zuidzijde van de stad bereikt zijn zien wij langs den steilen weg die leidt naar den top van de hoogte waarop de oude burch de „Schönburg” troont, een klein figuurtje moeizaam omhoog klimmen; het is een

mannetje, dat ietwat gebogen gaat onder den last van een welgevulden rugzak en dat steunend op een stevigen stok langzaam vordert. De zon gaat schuil achter grijze sluiers, later trekken wolken snel en sneller voorbij. Ook lager weert zich de wind, tot eindelijk bui na bui zich over de stad ontlast en wegtrekt over de groene grijsdige der geduldige bergen.

LAURENS VAN DER WAALS

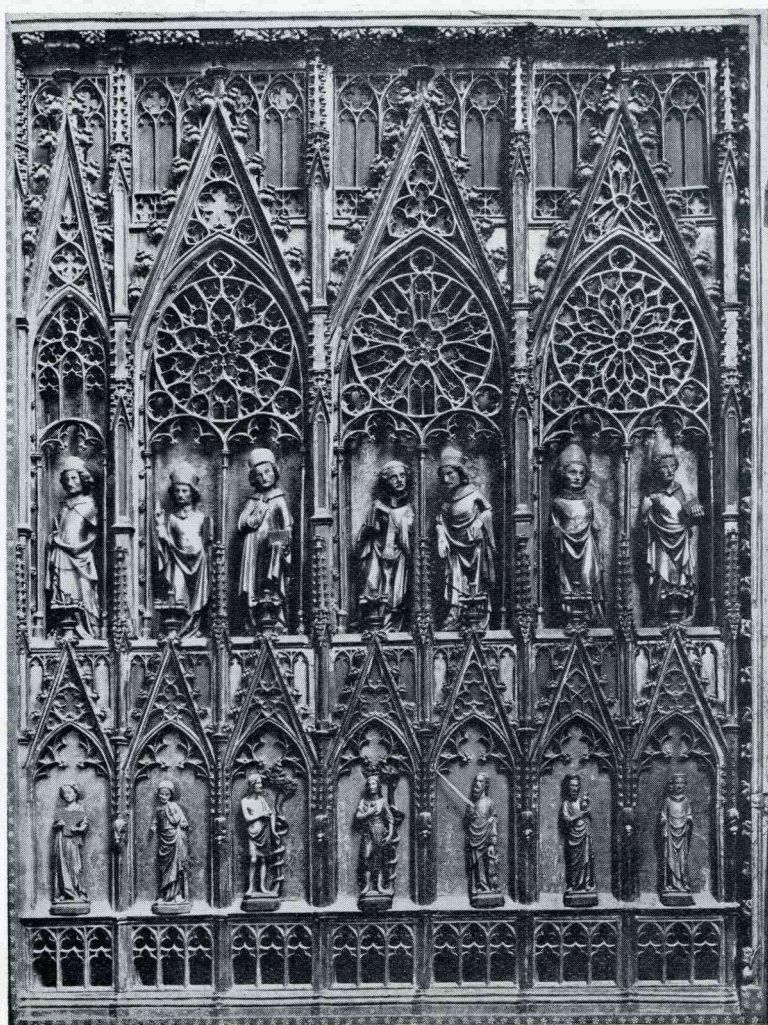

Foto Landesbaurat Wildemann

OBERWESEL. HET HOOGALTAAR IN ONZE LIEVE VROUWEKERK

Hoe de wilde eend leeft en sterft

MET een ruk hief de moedereend den kop op. Zij voelde gevaar en een korte, scherpe kreet riep haar kinderen rondom haar. Angstig drongen deze zich tegen haar aan, want een onbegrensd vertrouwen in hun moeder deed hen oogenblikkelijk gehoorzamen. De oude eend hief den kop schuin naar boven en alsof deze met een onzichtbaren draad met die van de kinderen verbonden was, richtten alle kopjes zich tegelijkertijd in dezelfde richting. Maar onbewogen, blauw en strak koepelde de lentehemel zich over de aarde, over bloeiende weilanden, over het sappige moeras, met zijn schakeeringen van groen en water, over de licht-groen getinte rijen van knotwilgen, die

Foto Landesbaurat Wildemann

OBERWESEL. OP DEN ACHTERGROND ONZE LIEVE VROUWEKERK EN DE SCHÖNBURG

hun monsterkoppen in het water spiegelden. Maar toch was er onraad, de moedereend voelde de dreiging en zoo snel ze kon zwom ze met haar jongen naar den beschermenden rietoever. ☼ Dan plotseling was 't er. Met één ruk van zijn geweldige wieken steeg de kiekendief uit een rieteilandje op, zweefde over het water en tegelijkertijd viel zijn blik op de eendenfamilie. Even staat hij stil in de lucht, een lichte trilling vaart door zijn machtig lijf en dan als een steen valt hij neer, terwijl zijn klauw zich tot den doodelijken greep gereed maakt. ☼ Maar op 't zelfde oogenblik, dat hij het water bereikt en zich reeds zeker denkt van zijn prooi, zijn de eenden verdwenen en druipend stijgt de roover op, met leege klauwen. ☼ Maar niet ontmoedigd, wiekelt de kiekendief boven het watervlak, waar een lichte deining vervloeit in het riet en dan sterft. ☼ Roerloos, als 't ware levenloos ligt de plas onder den blauwen hemel; moedereend en kinderen schijnen wel verzvolgen. Maar uit de warreling van oude rietstengels, door de bruine in dodden drijvende biezen steken kleine bekjes en zuigen de lucht binnen. Het lijfje is echter onder water, maar de scherpe oogjes volgen den zoekenden roover. ☼ Eindelijk geeft deze zijn jacht op en voorzichtig komen nu op den roep van moeder de eendjes te voorschijn en vervolgen hun weg, waarlangs zoovele gevaren dreigen. ☼ Waar de oever door het steeds kabbelende water is afgeknabbeld en taaie, lenige wortels van struik en plant een labyrint van gangen vormen, leeft de bruine rat. Diep in den wal heeft zij haar hol gegraven en daarin liggen in een nest van haar en grasvezels zes hongerige jongen. ☼ De oude rat is uit, want het zacht gepiep der kinderen laat haar geen oogenblik met rust. Voedsel moet er zijn, altijd meer, naarmate de jonge ratten groeien. ☼ En door het onverpoosde jagen wordt deze plaats geschuwd door de medebewoners van den plas. ☼

Maar nu schijnt het lot haar gunstig te zijn, want juist als zij zonder vangst het hol wil binnengaan, treft een licht geruisch haar oor en dadelijk weet zij dat er buit te halen is. ☼ Over de dreven ligt de stemming van den lenteavond! De nevelen met hun witte waden, trekken over het lage land en wazig blanke sluiers winden zich om de rietstengels, omhullen de planteneilandjes, vervagen den plas en verdrijven nu den vlammingloed, die de ondergaande zon nog even achterliet in riet en water. ☼ Nu is de tijd gekomen, dat de bruine rat haar kans zal wagen. Sluw heeft zij de eenden gevolgd en als zij ziet, dat deze zich op een eilandje te rusten zetten, dan weet zij, wat zij doen moet. ☼ Omzichtig zonder eenig geruisch, sluipt zij nader en als de moedereend haar vleugels uitgespreid heeft om haar kinderen te bedekken, dan kruipt de rat ongemerkt onder de wieken en heeft in een oogenblik een viertal eendjes den strot doorgebeten. Met een der slachtoffers verdwijnt

zij naar het hol en komt nog driemaal terug, voordat haar bloeddorst verzadigd is. ☼ Uit de knotwilgen klinkt koekekoekzang. Blij sjilpend zwenken de zwaluwen over het rietveld, azend op mug en vlieg. De meerkoeten trekken naar het open water om bij het minst gerucht van riemenslag fladderend in 't riet te vluchten. De fuut zingt ook zijn liedje als blies hij op een rietje en de oude eend met het overschot van zijn kiekens heeft een plaats opgezocht, waar kroos en waterplanten een overvloedigen maaltijd beloven. ☼ Op dezen mooien morgen heeft zij haar vrees afgelegd, haar instinct voorzegt haar ook geen enkel gevaar en toch ☼ Onder de wortels van een knoestigen els loert de dood. Het is de gestreepte tijger der wateren, de snoek, die zijn scherpe oogen richt naar de steeds naderende eenden. Het getrippel van de gele pootjes door het water heeft zijn aandacht getrokken en met wreede lust kijkt hij naar dat onschuldig spel. Zachtjes, haast niet zichtbaar bewegen zijn vinnen

Foto R. Tepe

BROEDENDE WILDE EEND

en de breede gaffelstaart trilt en beeft. En dan, voordat de moedereend haar waarschuwing kan uiten, schiet de snoek toe, een wilde kolking, een slag op het water, een angstig gepiep en dan is het nog slechts de oude eend, die al kwakend woest door het water schiet, speurend en spiedend naar den vijand, die haar kind veilig wegvoert onder den elzenstronk. ☼ Nog eens keert hij terug en nogmaals sleurt hij een jong eendje mede, dan is hij voor een tijd verzadigd en trekt zich terug in zijn rooversburcht. ☼ En weer wentelt de aarde en verbergt haar gelaat in het donkere van den nacht en nogmaals bezoekt het noodlot de eenden. Nu is 't een velduil, die zat van zijn muizenjacht eens afwisseling zoekt in zijn menu en op geruischlooze wieken de eendjes verrast. ☼ Zijn klauw slaat zelden mis, voor zijn oog is niets verborgen, zijn oor hoort 't minste gerucht en gemakkelijker verkreeg hij zelden een prooi toen twee der eendjes alvorens zich onder moeders vleugelen te verbergen nog even een mugje wilden snappen. ☼ Eenden groeien snel, vlugger dan hoenders. Wellicht dat moeder Natuur hun die gunst geschonken heeft, omdat hen zoo veel gevaren bedreigen. ☼ De jonge eenden waren nu zes weken oud en hun vorm was onevenredig leelijk geworden. ☼ Het waren nu niet meer de donsdoedjes van vroeger, maar zij waren lang en mager uitgegroeid en hadden lange nekken, groote snavels en hooge pooten. In hun oog lag nu niet slechts het alleenvertrouwen op moeder, doch daarin leefde ook de blik van zelfvertrouwen. Evenals moeder konden ook zij nu het gevaar voorvoelen. Ook zij konden nu hooren den geruischloozen vleugelslag der uilen, zij voelden nu ook de komst van storm dagen tevoren en zij roken op een kilometer afstand de tegenwoordigheid van den mensch. ☼ 't Eenige wat hun ontbrak, waren de krachtige vleugels van moeder. Hun wieken waren nog niet uitgegroeid, blauwe stoppels hielden nog de vederen gevangen. Doch hun zwemsnelheid en hun kunst in het duiken en zich verbergen, was zoo groot, dat het gevaar van ondergang bij den dag minder werd. ☼ Zij groeiden op tegen het gevaar, dat wel bleef bestaan maar waarvan de bedreiging minder groot werd naarmate zij ouder werden. ☼ Met hun zevenen waren zij nu overgebleven, de rest had den tol aan het leven betaald. En dit zevental bleef bij elkander, totdat hun wieken gegroeid waren. ☼ Zoolang deze hen nog niet konden dragen, bleven zij tusschen het riet in den plas. Daar konden zij zich 't best verbergen en voedsel was daar altijd in overvloed te vinden. ☼ Toen uit de groene rietstengels de zwarte pluimen zich vertoonden, en de blanke waterlelies in vollen bloei stonden, toen voelden de jonge eenden zich volwassen. Hun stem was veranderd, de mannetjes hadden een schor, heesch geluid, terwijl de vrouwtjes reeds konden kwaken als moeder. ☼ Wanneer zij de vleugels uitsloegen en ze met snelle kracht bewogen, wisten zij, dat de tijd was aangebroken, dat deze het lichaam konden opheffen. ☼ De wereld verruimde zich toen voor hen, nu eerst waren zij vrij, niet meer gebonden aan land en water, doch uitverkorene als zij waren, konden zij ook de lucht veroveren. ☼ Maar tegelijkertijd met deze blijde gebeurtenis kwam er een bedreiging voor hun leven, die nog ernstiger was, dan alle andere gevaren, welke zij reeds hadden doorgemaakt. ☼ De jacht op waterwild werd geopend, want het waterwild werd beschouwd volwassen te zijn. ☼ Den eersten dag, toen de jagers kwamen en langoorige honden met plassend geluid de rietvelden afzochten, verborgen zij zich zoo lang mogelijk tusschen de halmen. Maar toen jagers en honden naderden, moesten zij wel de

lucht in en toen brak de hel los. ☼ Schoten knalden, blauwe kruitdamp trok over het water, honden sloegen aan, zich niet bedwingen kunnende in de felle jacht, en hier viel een eend met het volle schot in de borst tusschen de waterplanten, terwijl verder een vogel met stuk geschoten wiek in het water smakte en doodelijk gewond zich trachtte te verbergen. De spaniel, met zijn scherpe jachthondenneus, wist hem echter wel te vinden en rapporteerde hem aan zijn meester. ☼ Van de zeven eenden vluchtten er drie uit den plas, waar zij hun jeugd hadden doorgebracht en steeds zich bedreigd voelende, zwierven zij over de lage polderlanden en slooten. Den mensch ontweken zij, hem meer vrezende dan bunzing, otter of vos. ☼ De zomer ging sterven, doch dat was geen verlies, want schooner nog dan in zomertijd, tooide de aarde zich met een mantel van kleurige tinten. ☼ Pikante geuren stegen op uit het eikenhakhout. ☼ De boschbodem was bedekt met vreemde zwammen en paddenstoelen in allerhande kleuren. De eik, beuk en berk sloegen hun statiekleed om en het mos plooidde als een mollig tapijt van donker groen en zilver langs de boschpaden. ☼ De zon sloeg een vlammen gloed in de roode

en gouden bladeren en de lucht was doorweven van zilverlicht. Rimpelloos en glad lag de plas en weerspiegelde aarde en lucht, wolken vol licht- en schaduwval. Overal klonk nu een gerucht van trekkende vogels en boven de zee trokken vogelwolken in eindloze rijen. De trekkoorts had een ieder bevangen en ook in de eenden groeide de onrust tot een onweestaanbaar verlangen om mee te reizen met die scharen van pelgrims. ☼ Op hun tocht belandden zij in een grooten vijver omgeven door houtgewas en aan de vier hoeken gevoed door een sloot, die zich verborg tusschen elzen en berkenhout, kreupelwilgen en opgaand hout. ☼ Hier te rusten dacht hen goed, want de reis was lang en vermoeiend geweest. ☼ In den vijver bevonden zich vele soorten wadvogels zooals smienten en talingen, koeten en waterkipjes. Ook waren er andere wilde eenden, soortgenooten en vreemden, zooals de mooi gekleurde bergeenden. ☼ Toen de eenden sluimerden, sloop langs de slooten een man en wierp in de ondiepe pijpen handenvol gerst. Dan ver-

dween hij in de duisternis en toen de ochtend aanbrak, lag het watervlak even vlak en kalm als toen de wilde eenden hier aankwamen. ☼ De maag vroeg om voedsel en duikend en speurend met de scherpe oogen langs den bodem, vonden zij weldra de uitgestrooide gerst. Ongemerkt zwommen zij de pijp in, zagen niet dat deze zich vernauwde, dat als een fuik gaas was gespannen en dat aan weerszijden van den oever rietmatten waren aangebracht. ☼ En toen gebeurde het. Plotseling vertoonde de man zich achter hen; de eenden opgeschrikt vlogen vooruit, vielen terug in het water, schoten weer vooruit met doodsangst in het lijf en waren gevangen. Van het drietal bleef er slechts een gespaard daar hij nog juist wist te ontsnappen. ☼ De jonge woerd zette de reis voort naar het Zuiden en eindelijk vond hij rust aan den oever van de Garonne, waar het rondom liggend moeras hem een schuilplaats en voedsel bood. ☼ De winter ging voorbij, de bast der wilgen en elzen begon te glimmen en sloot glad om den stam. ☼ De knoppen zwollen en zilveren paretten rijden zich aan de donkere twijgen, terwijl de elzen hun gouden stuifsel over het water strooiden. ☼ De hazelaar tooide zich met lange, gouden franje, en de wind droeg aan een milde atmosfeer en een geheimzinnig gerucht van herlevende geluiden. ☼ Toen de Kieviten met dolle capriolen over het lage land buitelden en den herder van de Landes

Foto Mien Ruys

ZOMER-OVERVLOED VAN GELE EN BRUINE HELEN-
UMS MET EENJARIGE ZONNEBLOEMEN, LIJSTERBES-
TAKKEN EN BLADEN VAN EEN BRUINEN BEUK

deden opkijken toen hun trekroep hem bereikte, kreeg de woerd een onweerstaanbaar verlangen om de wieken uit te slaan en mee te reizen met die roepende vogels. ☼ En op zekeren dag trok hij weg en zoo groot was zijn verlangen naar het polderland, naar den grooten plas in wier nabijheid hij geboren was, dat hij zich haast geen tijd gunde om te rusten en onverpoosd doorvloog tot hij de streek bereikte, die hem zoo eigen was. ☼ Het lentefeest was daar reeds begonnen; waar de oude rietstengel het hoofd naar het water boog, stak de jonge halm zijn frisch-groenen kop reeds boven het watervlak. ☼ Langs den drassigen oever vlamden de vuriggele dotterbloemen op en in de wilgen waasden groene sluiers. ☼

Op zekeren dag kreeg de woerd bezoek. Een grauw wijfje, in den nacht voorbijtrekkend, had waarschijnlijk den roep van hem gehoord en gehoor gevend aan de stem der natuur, voegde zij zich bij den eenzamen woerd om lief en leed met hem te deelen. ☼ Toen de kievit zijn angstkreet liet hooren, wanneer zijn nest bedreigd werd en de eksters in de iepen hun oude steê repareerden, zat de vrouwtjeseend te broeden op een 12-tal eieren, die in den stronk van een ouden knotwilg goed beveiligd waren tegen onheil. ☼ Na 28 dagen braken de broze schalen en toen ving weder aan de oude geschiedenis waarvan de inhoud altijd dezelfde zal zijn.

H. E. KUYLMAN

BLOEMEN IN HUIS

WANNEER in het voorjaar de Prunus begint te bloeien, niettegenstaande een grauwe, koude Aprilmaand, zien we sceptisch naar deze vergissing en vluchten rillend naar een gezellig houtvuur. Plukken we echter enkele van die yle bloesemtakken

en vullen we er een donkere hoek van de kamer mee, dan dringt het opeens tot ons door, dat nu werkelijk het voorjaar weer komt. ☼ Om van bloemen volop te kunnen genieten, moeten sfeer en omgeving meewerken en niets geeft zoo'n armzalig gevoel als kcalijden in het voorjaar. ☼ Na een regenzomer voelen we weer dubbel hoe de bloemen in den tuin alleen niet voldoende zijn; daar waar we het grootste gedeelte van den dag doorbrengen, daar hooren ze. In huiskamer en hall, overal 't huis vullend, moeten ze ons vergoeden wat ze missen aan zon. En hoe somberder het buiten is, des te vroolijker kleuren zullen we kiezen voor de vazen. ☼ Iedere maand bloeien andere bloemen in groote afwisseling en steeds vinden we nieuwe mogelijkheden en combinaties. ☼ In de bloemenwinkels ziet men gewoonlijk ieder jaar dezelfde soorten en types, terwijl er zooveel andere bloemen zijn, die wat afwisseling zouden brengen in deze een-tonige herhaling van altijd weer hetzelfde, Cyclamen, Tulpen, Dahlia's en Chrysanthen. ☼ Een eigen tuin geeft de mogelijkheid van combineeren; heestertakken, alle mogelijke soorten bloemen, takken met bessen of soms alles door elkaar. ☼ Wanneer men geregeld zelf zijn bloemen schikt is het grappig te merken hoe ieder jaar volkomen verschillende effecten ontstaan, waaruit blijkt hoe onze smaak telkens verandert. Het eene jaar vult men vazen met bloemen in 1 soort, zoekend naar rust en harmonie en een jaar later komt men opeens tot de ontdekking dat er groote grove vazen in de kamer staan, gevuld met talloze soorten en kleuren in bonte mengeling dooreen, soms fel contrasteerend, dan weer in alle tinten van licht en donker van een enkele kleur, de kamer beheerschend met hun stralende uitbundigheid. ☼ De inrichting van het huis beïnvloedt steeds de wijze van bloemen schikken. Evenals in den tuin, moet ook binnen overeenstemming gezocht worden met de omgeving. En dit zoeken naar harmonie in alle dingen brengt die groote voldoening mee. ☼ In een kostbaar milieu zijn orchideeën op hun plaats. Blank kristal met enkele, yle takken, niet teveel aandacht vragend, maar stil in zich zelf teruggetrokken levend in een kamerhoek. ☼ In een modern ingericht huis passen beter grove aardewerk potten, in een hoek van de kamer op den grond staande, brengen ze leven in de eenvoudige, eeningszins koude omgeving. Hoe rustiger de omgeving is, des te beter komen de bloemen tot hun recht

Foto Mien Ruys

KEULSCHE POT MET ASTERS IN VELE SOORTEN IN DE TUINKAMER

en trekken de volle aandacht. ☼ In huis kan men veel eerder een gewaagde combinatie probeeren dan in den tuin; bovendien is het effect steeds van korten duur en gaat daarom hier niet vervelen. ☼ Een eerste vereischte bij bloemenschikken is veel keuze en een groote verscheidenheid van

vazen. ☼ De beste vazen zijn gewoonlijk de eenvoudigste; niet de vaas moet de aandacht trekken, die heeft slechts een dienende functie en mag alleen uitmunten door eenvoud en zuiverheid van lijn. ☼ Grove aardewerkpotten, inmaakpotten, oude rijstpotten en de hoekige gemberpotjes zijn onmisbaar. Ook onder modern aardewerk of glas komen goede vormen voor. ☼ Fijne bloemen behooren in doorzichtige, glazen vazen, waarin de stelen duidelijk zichtbaar blijven; boerenbloemen daarentegen zooals Phlox en Dahlia's in stevige aarden kruiken. Losse, zelf geschikte bouquets voldoen meer dan de stijf gebonden, opgeprikte en mishandelde bloemstukken, die men veel ziet. ☼ Slechts natuurlijk gerangschikt, een geheel vormend met de vaas waarin ze staan, komen bloemen tot hun recht. Veel tot deze nieuwe wijze van rangschikken hebben de venters bijgedragen, die met hun karren, opgestapeld met bloemen in slechts enkele soorten, langs de huizen trekken.

☼ Toch zijn er nog heel veel soorten, die zich uitstekend leenen om ons huis te sieren en die men weinig ziet. Daarom blijft een aparte snijbloemhoek het ideaal en liefst in groote groepen van één soort. ☼ In het voorjaar staan we verbaasd bij een bed met Primula veris. Hoeveel kleuren zien we hier niet en zonder de minste gewetensbezwaren plukken we geel, rood, paars, rose in alle tinten door elkaar en de heldere kleuren en sterke, frissche geur vullen de geheele kamer. 't Is een bloem die bijna in ieder boerentuintje voorkomt, liefst op een eeningszins vochtig, beschaduwde plekje. Ze blijven afgesneden lang goed, langer dan Trollius, die na enkele dagen zijn oranje-gele blaadjes laat vallen. Een heel dankbare snijbloem, die vroeg begint en heel lang doorbloeit is de Pyrethrum, o.a. de rijkbloeiende, rose variëteit Eileen May Robinson. Soms blijven ze tot 3 weken lang frisch. Een grappige combinatie is de donkerroode Pyrethrum Firefly met Polemonium (bleekblauw) en lila Nepeta Mussini, geschikt in een wijde schaal. ☼ In het voorjaar zijn het meest lage bloemen, die we vinden; in het wild onder anderen Dotterbloemen in groote hoeveelheid. Nu beginnen ook de IJsslandsche Papavertjes (nudicaule Sunbeam) op heel dunne stengels in fel oranje, citroen-geel en wit. Juist door elkaar zijn deze kleuren het aardigst in een groene gemberpot. ☼ Na alle fijnere, bescheiden voorjaarsbloeiërs staan we opeens midden in de overdaad van den voorzomer. Lupinen, Irissen,

Pioenen, alles bloeit nu tegelijk. Een Pioen is een echte protserige, de aandacht trekkende bloem, die zich niet met anderen vermengd wenscht te zien. De bloei duurt slechts kort, maar is van zoo'n uitbundigen rijkdom, dat ze dit gebrek ruimschoots vergoedt. Eenige goede soorten zijn: Lady Alexander Duff, Fokker, van Dongen, Philomele. ☼ Lupinen en Irissen zijn mooi door elkaar. Beide hebben deze vreemde nieuwe tinten, die anders weinig in vaste planten voorkomen. In grove aarden kannen komen ze 't beste tot hun recht. Wanneer ze een eenigszins donker plaatsje in de kamer hebben, wringen de Lupinen zich in de grilligste bochten, reikhalzend naar het licht, wat hun een groote aantrekkelijkheid geeft. Een prachtige snijbloem is Lupinus Sunshine, die bovendien sterk wreliekend is. Het matte geel kleurt goed tusschen blauwe Riddersporen of met andere Lupinen door elkaar; o.a. Saxe Blue of True Blue, Moerheimi, Downer's Delight (een donkerrose soort in twee tinten) en Highlander (zacht rose). Een heel zeldzame kleur heeft Lupinus Elisabeth Arden, een vreemd bruin-oranje, prachtig samen met een oranje-gele Iris, b.v. Flammenschwert of Loreley. ☼ Irissen blijven afgesneden lang goed, vooral wanneer ze in knop geplukt worden, daar deze in de kamer nog geheel uitkomen. Een vroege zeer rijke bloeier is Iris germanica Kochi, donkerpaars, mooi samen met Invarvillea, Aster alpinus en Iris intermedia Fritjof. ☼ Nog enkele goede Irissoorten zijn: germanica Empress of India (zacht lila), Ambassadeur en Lent A. Williamson (donker fluweelig roodpaars) Alphem (licht en donker Violet) en Balder (geel met dof bruin). ☼ Ook na den bloei ontsieren Irissen den tuin niet met hun decoratief waaivormig blad. ☼ Nu bloeien ook de Koningskaarsen of Verbasiums. Een goede snijbloem is het niet, daar de bloemen heel licht afvallen, maar deze matte tinten van Verbasicum densiflorum, Caledonia, Mars en Gainsborough, geplaatst tegen een oude Palmensjaal, beloonen veel moeite. ☼ De grootste glorie onder de snijbloemen brengen toch de Riddersporen of Delphiniums, met hun forsche takken en krachtige kleuren, bloeiend in Juni tot eind Juli. Hiervoor zijn aparte vazen noodig, hoog en niet te wijd, b.v. oude koperen melkbussen of doofpotten waartegen het zuivere hemelsblauw klaar afsteekt. Een der vroegste bloeiers is Lamartine met fijne donkerblauwe takken; van dezelfde groeiwijze, maar dan diep hemelsblauw zijn: Andenken en Koenemann en Mr. Brunton. Heel hoge sterke groeiers zijn Blue Boy, Mrs. Townley Parker en Mrs. Hemerik, terwijl Mrs. H. J. Jones van een doorschijnend grijs-blauwe kleur is; een late, donkerblauwe, extra sterke soort is S. W. Smith. Maar niet alleen in blauwe kleuren munt deze bloem uit; van de lichtste tinten in rose en blauw vindt men ze tot diep donkerpaars, ook wisselende tinten van blauw en rose vindt men zelfs in één bloem. Enkele goede soorten in deze gemengde kleuren zijn: Mevrouw Visser-Hooft, Queen Mauve en Cambria. In donkerpaars The Alake, Zuster Lugten en Dusky Monarsch. Een zuiver witte, losse bloem geeft Delphinium Moerheimi, een sterke, rechte tros daarentegen Ivoryne.

(Wordt vervolgd)

MIEN RUYS

Foto C. J. Steenbergh

DE KERK TE KOUDEKERK

Koudekerk aan den Ouden Rijn

IS het te verwonderen, dat onze fotograaf op zijn tocht langs den Ouden Rijn een wijle stilhield en met zorg zijn camera instelde, om het vriendelijke dorpje Koudekerk vanaf het jaagpad aan de overzijde van het water even „vast te leggen”? Want ziet: hoe aardig komt het kerk-torentje boven het geboomte uitkijken, en in welk een bekoorlijke „onsteedsche” wanorde liggen de dorpshuizen er als trouwe satellieten omheen gegroepeerd! Hoe gezellig kabbelt dat water en hoe vroolijk spelen de zonnestralen vonken schietend over de kleine golfjes van de vaart, die, al heeft ze al sedert acht eeuwen in 't geheel niets meer met hem uit te staan, tóch nog steeds den naam van den „Grootvorst van Europa's Stroomen” voert! Hoe zou 't echter ook mogelijk zijn, dat dit Koudekerk aan den Ouden Rijn minder pittoresk ware gelegen, waar toch meer dan een der vroegere historischrijvers ons — wel is waar geheel ten onrechte! — meedeelt, dat het hier was, dat onze Grootmeester der Kunst „onder 't stuivend meel op 's Vaders molen te schild'ren zat”? ☼ De zich tusschen Leiderdorp en Alphen en tegenover Hazerswoude langs den noordelijken Rijnsoever uitstreckende gemeente Koudekerk was vroeger jaren een heerlijkheid, waarmede Willem III, Graaf van Holland, Jonkheer Gerrit van Poelgeest beleende. Van de drie adellijke huizen, welke eenmaal op dezen grond verzezen, namelijk Groot-Poelgeest, Klein-Poelgeest en Huis-te-Tol, heeft het eerstgenoemde den tand des tijds het langst weten te weerstaan: terwijl toenmaals van de beide andere kasteelen geen spoor meer te bekennen was, werd Groot-Poelgeest omstreeks 1840 voor het laatst gerestaureerd, ja! — zelfs nog van een nieuwen toren voorzien. In weerwil daarvan geraakte het gebouw spoedig in verval en werd het weinige jaren daarna, al naar de afbraak voor het een of ander te pas kwam, bij stukken en brokken gemoveerd. Tóch bestaan er nog heden ten dage enkele overblijfselen van het eenmaal zoo trotsche kasteel, welke men bij een

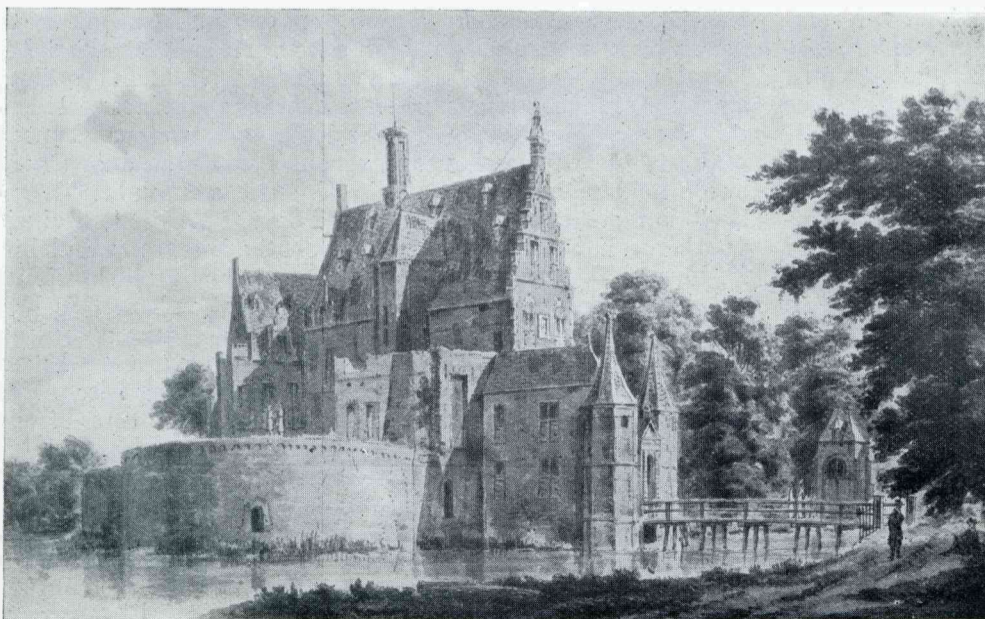

Foto C. J. Steenbergh

HET VOORMALIG KASTEEL GROOT-POELGEEST
Naar een teekening van A. de Haen in het gemeentearchief te Leiden

Foto C. J. Steenbergh

DE BOERENHOEVE, DIE BIJ GROOT-POELGEEST BEHOORD HEEFT

eventueel bezoek aan het dorp Koudekerk kan bewonderen(?!), namelijk het eenvoudige, vrij goed intact gebleven, baksteen koetshuis en, oostelijk van de kerk, op een bekoorlijk eilandje in de gracht, een bouwvallig overschot van een achtkant torentje, héél schilderachtig met klimop begroeid. — Met een wapenstein, dien van den hoofdingang van den burcht, thans in den voorgevel van een vlak daarbij gelegen boerenwoning prijkend, maakt dit alles uit, wat ons „in natura” herinnert aan de eens zoo schoone bezitting van een groot en roemruchtig geslacht . . . Sic transit gloria mundi! . . . A.W. FRANCKEN

Het manneke van kwart na negen

I EDEREN morgen kon Erna er zeker van zijn: tusschen het bankje onder den overhangenden wilg aan het water en dat onder den Amerikaanschen eik, daar zou ze haar „Manneke van kwart na negen” tegen komen. Dat miste nooit. Reeds een heelen tijd van te voren kregen ze elkaar in het oog. ☼ Erna was het allang met zich zelve eens, dat hij een onuitstaanbare kerel moest zijn en allermint een hèer. Nooit kwam ze hem tegen zonder een ronde, dikke sigaar, die maar een paar centimeters uit zijn dom tuitende lippen stak. En dan had ze een groote grief. Als je elkaar, nu bijna een jaar lang iederen morgen tegenkwam, dan was het toch niet meer dan beleefd, dat je je hoed eens afnam voor een jong meisje. Maar het Manneke dacht er niet over. Nog met geen blik had hij notitie van haar genomen. En dat was het ergste, want Erna wist, dat ze niet onaardig gevonden werd.

Foto C. J. Steenbergh

OUDE RIJN BIJ KOUDEKERK

Zoodra ze op een paar meter afstand van elkaar gekomen waren, keken ze met leege blanke blikken langs elkaar heen, alsof ze elkaar nooit eerder gezien hadden. O, hij was een ongelikte beer, dat onmogelijke, dikke propje. Geen vrouw zou het bij hem kunnen uithouden. Je kon zien, dat hij een vreeselijk humeur moest hebben. Het was eigenlijk maar goed ook, dat hij geen notitie van haar nam. Maar Erna's steeds bedrijvige fantasie kon het figuurtje van het Manneke niet los laten. Had ze het zich dan verbeeld, dat hij haar verwijtend had aangekeken, dien morgen toen Bert de Bruin een eindje met haar was opgelopen en ze natuurlijk het Manneke tegenkwamen op zijn gewone plekje. En Erna fantaseerde, wat ze wel doen zou, wanneer hij nu toch eens heusch, hoed afnemend naar haar toekwam en haar aansprak. „Pardon, lieve juffrouw, wij kennen elkaar nu al zoo lang van aanzien, mag ik me niet eens aan U voorstellen?” En het Manneke zou zijn eeuwige sigaar uit zijn mond nemen en een eindje met haar opwandelen. En ze zouden praten over allerlei en dan zou Erna hem vertellen van de Mevrouw, die ze van 's morgens half tien, tot 's middags vijf gezelschap hield en verzorgen moest. O, niets leuk was dat. Veel liever zou ze naar kantoor gaan, maar ja, ziet U, ze had geen diploma's. En dan zou blijken, dat hij juist aan het hoofd van een groot bedrijf stond en nog best een flink, pittig ding gebruiken kon. Om diploma's gaf hij geen zier en of ze niet bij hem in betrekking wilde komen. Ze mocht zelf haar salaris bepalen . . . En ze zou bij hem komen in de zaak en hem een beetje fatsoeneeren, hem afleeren, die eeuwige sigaar te bezabbelen in haar nabijheid. En hij zou zoozeer onder haar invloed komen, dat hij . . . nu ja, . . . niet meer buiten haar kon . . . Maar niets gebeurde. Het „Manneke” rookte in zielsvrede zijn dikke sigaar op zijn ochtendwandeling door het park. Erna haastte zich naar haar Mevrouw. Toen vonden haar fantasieën een anderen voedingsbodem. Het Manneke vergleed naar den achtergrond. Ze dacht alleen nog maar aan hem, wanneer ze hem zag opdagen. ☼ Toen gebeurde er iets . . . Op een ochtend was het Manneke er niet. Hoe Erna ook de omgeving met haar blikken afzocht, hij was niet te ontdekken. Was ze dan soms zoo laat of was het nog zoo vroeg. Had de klok thuis stilgestaan of was ze plotseling voor gaan loopen. Maar in haar betrekking was ze op tijd, net als anders. En ook den volgenden morgen miste ze den kleinen gezetten baas. Er moest iets met hem zijn. Hij keerde in haar belangstellingssfeer terug. Ze begon bepaald ongerust over hem te worden. Als hij eens ziek was — dood wellicht —. Gek, dat ze niet wist hoe hij heette of waar hij woonde. Nu kon ze niet aan zijn huis gaan hooren, of hij wellicht een ongeluk gekregen had. ☼ Daar op eens, op een morgen, — het was precies twee weken later — daar was hij weer. Hij stapte èens zoo kordaat met zijn korte beentjes en ditmaal prijkte geen sigaarstompje tusschen zijn

lippen. — Aan zijn zijde ging een dame, kort dik propje, net als hij en ook al niet meer zoo heel jong. ☒ Van verbazing vergat Erna een anderen kant uit te kijken. En toen gebeurde het grootste wonder! Het „Manneke van kwart na negen”, nam beleefd voor haar zijn hoed af. MATTY VIGELIUS

Aan de kust van de Beringzee

3) Uit het Deensch van EJNAR MIKKELSEN
(Slot)

EN uit het pak viel een oude zwart gebrande pijp, een gouden horloge met een ingegraveerd wapen, een mes of twee, en een portret van een jongen man en een jonge vrouw, verbleekt en vergeeld, zoodat nog maar flauw te onderscheiden was wat er op stond en — nu ja, dan was er ook nog een brok courant, vergeeld en vuil geworden, van den 16den December 1897, tien jaar oud. ☒ Wij stonden ieder aan een kant van de tafel en keken naar haar — ja, haar huisgoden waren het wel, zij met een teederen, liefkoozenden blik, ik met een kouden en onverschilligen; die oude rommel, wat kon die mij schelen? Maar toen viel mijn oog op de courant, waarin een paar regels onderstreept waren, en verderop waren er een paar woorden aan den rand bijgeschreven met een heel goede hand voor hem, dien man zonder kaste, die hier in deze hut met de inboorlinge geleefd had. ☒ En ik las de woorden, veel waren het er niet: „arme vader, zou hij nog aan mij denken?” ☒ Nu werd ik inderdaad nieuwsgierig, en ik las het artikel, dat uitvoerig vertelde over den dood van den pas gestorven lord — nu ja, de naam doet er niet toe! Maar het was een naam dien ik dikwijls gelezen had en die Engelsche vrienden met eerbied uitspraken. En de lord was verzameld tot het rijk zijner vaders, en het was een gemis — zoo stond er in het artikel ten minste — voor de natie, zoowel in politiek als sociaal opzicht, een groot gemis voor de familie en zijn vrienden. Al wat er aan goeds van iemand gezegd kon worden, werd er van den gestorven lord gezegd, en daarna tot slot: „De titel zal nu overgaan op den jongsten zoon van den lord, daar de oudste, lord Henry, jaren geleden omgekomen is — op ongelukkige en onbegrijpelijke wijze: hij is op een jachttocht in vreemde landen verdwenen, niet teruggekomen, en toen voor dood verklaard! ☒ Ik keek naar de inboorlinge, wier oogen ik onder het lezen op mij voelde rusten, en ik vroeg: „Zeg mij eens, waarom moest ik dit lezen?” ☒ „Omdat ik graag wou weten wat er op dat stuk papier staat. Mijn man keek daar dikwijls op, en dan lachte hij — een lach dien ik niet kende, een lach heel anders dan gewoonlijk. En ik was bang voor hem, als hij naar dat stuk papier keek. Dan werd hij onrustiger dan gewoonlijk en liep buiten de hut op en neer, al pratend met zichzelf, woorden mompelend, die ik nooit verstaan kon, en dan eindigde het er altijd mee dat hij op jacht ging, — één dag, twee dagen, soms wel eens drie dagen. En dan kwam hij moe en treurig terug, maar altijd zonder buit. En dat was nog het vreemdste, want er was geen beter jager op de kust dan hij; waar anderen niets zagen om te schieten, daar wist hij nog altijd buit vandaan te halen. Maar als hij op dat papier daar gekeken had, bracht hij nooit iets mee naar huis — en daarom is het, dat ik je

Foto H. Schmidt

WILDE OLIFANTEN BADEN IN HET OERWOUD OP SUMATRA

wou vragen, vreemdeling, wat staat er op dat stuk papier?” ☒ „Er staat iets over iemand die gestorven is, anders niet”. ☒ „Ja, ja, ik weet het, over iemand die gestorven is, dat heeft hij mij ook verteld, en dat was zijn vader. Maar wat nog meer? — Wat maakte hem toch zoo treurig?” ☒ „Wat zeg je, vrouw — was die iemand die gestorven is, je mans vader?” ☒ „Ja, dat zei hij, en hij heeft ook gezegd dat zijn vader geloofde dat hij dood was, want hij was vele jaren geleden van huis weggegaan. Er was zeker iets niet in orde en zijn vader was heel boos — maar, vreemdeling, zeg me dan toch wat er op dat stuk papier staat”. ☒ „Vrouw, hoe heette je man?” ☒ „Henry”. ☒ Ik liet mijn oogen nog eens gaan over de laatste regels van het artikel en las de namen van de beide zonen van den lord. Ja inderdaad, Henry stond er, dezelfde naam dus als die van den oudste, den stamhouder, die verdwenen en voor dood verklaard was. En toen deed ik hetzelfde als hij placht te doen als hij het artikeltje gelezen had: ik lachte, maar hield plotseling op, verschrikt over den klank van mijn eigen lach, die zoo wonderlijk in mijn ooren snerpte. En het werd stil in de hut, heel stil. Zij keek mij vragend, smeekend, verwonderd aan, en ik . . . ja, ik stond in de deur en staarde uit over de Beringzee naar den westelijken horizon, waar de wolken zich hoog opstapelden en mijn oogen

met onweers-t-a-n-b-a-r-e macht tot zich trokken, totdat de indruk van hetgeen ik gehoord had en hetgeen ik zag en daarbij nog een stroom van verwarde gedachten tot één geheel samensmolt — en voor mijn oog verhief zich een machtig en oud landhuis met hooge daken en breede vleugels. — En de stralen van de zon namen hun weg door een spleet en vielen op den weg, die naar het groote huis leidde, juist op de plek waar die

zoo eigenaardig rood was, Lord Henry's huis —! Och kom, onzin, het waren immers de stralen van de ondergaande zon die door een spleet in de wolkenmassa's schenen en juist op de plek vielen waar het water ondiep was; een bank met roodachtig zand — juist daar waar een man die cenmaal een blanke geweest was, een man zonder kaste, jammerlijk omgekomen was in den strijd met een walrus. En toen was ik plotseling weer terug in de werkelijkheid, ik was in de kleine, vervallen hut aan de kust van de Beringzee, en tegenover mij stond een jonge inboorlinge met betraande, smeekende oogen en naar mij uitgestoken handen: „O, vreemdeling, vertel mij toch wat je nog meer ziet op het papier dat je in je hand houdt? Hij lachte, en nu lach jij ook, al zie je er uit, alsof je het liefst zou willen huilen — wat beteekent dat toch! Antwoord mij, vreemdeling, zeg jij me toch, wat hij, mijn man, niet wilde zeggen! Wat is er toch, waarom doen jullie beiden zoo vreemd, als je op dat brok papier kijkt?” ☒ Ik draaide mij om en nam mijn buks die ik tegen den muur weggezet had, en ik boog tot afscheid voor de jonge Indiaansche: „Niets, mylady, heelemaal niets staat er te lezen op dat stuk papier! Alleen een praatje over een jongen man die lang geleden uit het huis van zijn ouders verdween . . . die stierf . . .! En hij is nu — dood! Geloof mij, vrouw, er staat niets van belang op dat stuk papier.”

Aphorisme

Niets geheel verwerpen, maar gebruiken wat schijnbaar verwerpelijk is, ter volmaking van onze eigen ideeën.